

AVRUPALILIK KİMLİĞİ VE BARIŞ PROJESİ MİTİ

Defne GÜNAY*
Araştırma Makalesi

Öz

Avrupalılık kimliğinin ulusal kimliklere kıyasla ne kadar kabul gördüğü ve Avrupalılığın anlamı Avrupa çalışmaları yazınında irdelenen konulardır. Bu çalışma, Eurobarometer verisine dayanarak Avro bölgesi krizi sonrasında Avrupalılık kimliğinin ne kadar benimsendiğini ve Avrupa Birliği kurumlarınca Avrupalılığın nasıl tanımlandığını incelemektedir. Eleştirel söylem analizi yoluyla Avrupa barış projesi mitinin Avrupa Komisyonu Başkanı tarafından Avrupa Birliği'nin Durumu demeçlerinde nasıl kullanıldığı incelenerek Avrupalılık kimliğini değerli kılma gayretinde barış projesi mitinin merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Avrupalılık kimliği, kamuoyu, Avrupa barış projesi miti, Avrupa Birliği'nin Durumu demeçleri

European Identity and the Myth of the Peace Project

Abstract

The extent to which European identity is accepted by the Europeans in comparison with national identities and what European identity means are topics that are analyzed in the European integration literature. This study uses Eurobarometer data to analyze how much the European identity is endorsed after the Eurozone crisis and how the European institutions aim to define Europeanness. Through critical discourse analysis of the State of the European Union speeches delivered by the President of the European Commission, this study demonstrates that Europe as a peace project myth is central in their attempts to render European identity valuable in the eyes of the Europeans.

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Yaşar Üniversitesi, defne.gunay@yasar.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7215-1244
Makalenin Gönderilme Tarihi: 29/08/2019 Kabul Edilme Tarihi: 31/10/2019

Keywords: *European identity, public opinion, Europe as a peace project myth, State of the European Union speeches.*

Giriş

Avrupa bütünleşmesinin son dönemi çeşitli krizlerle anılmaktadır. İngiltere'nin üyelikten ayrılma süreci, Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin mültecilerin dağılımı konusunda ortak bir politikayı uygulamaya geçirememeleri ve Avro krizi Avrupa bütünleşmesinin son on yılına damgasını vuran krizlerdir. Bu krizlerin işaret ettiği önemli bir konu da Avrupalılık kimliğinin AB projesinin devamı için gereken kamuoyunun oluşması bakımından önemlidir. Öyle ki, Avrupa bütünleşmesi yazını, Avrupa'da kamuoyunun artık daha fazla bütünleşmeyi zorlaştıran sınırlayıcı bir tutum benimsediğini, dolayısıyla Avrupa bütünleşmesinde artık işlevsel çözümlerin değil kamuoyunun bu 'sınırlayıcı uyumsuzluğunun' belirleyici olduğunu iddia etmeye başlamıştır.¹ Avrupa kamuoyundaki bu sınırlayıcı uyumsuzluk tutumunun doğrudan ilişkili olduğu bir konu da Avrupalılık kimliğidir. Kolektif kimlikler bireylerin destek verdikleri politikaları da etkileme potansiyeline sahiptir.² Kolektif kimlik olarak Avrupalılık, bir grup insanın temel ve önemli bir benzerlik nedeniyle birbirlerine dayanışma duygusu hissetmesi düşüncesidir. Kolektif kimlikler toplumsal olarak inşa olur, istemli ya da istemsiz sosyal etkileşimlerin sonucu olarak ortaya çıkarlar.³ Kolektif kimlik benzerliği ifade ettiği kadar "öteki"den farklılığı da ifade eder. Avrupalılık kimliği de ulusal kimlik gibi kolektif kimliktir. Risse'ye göre Avrupalılık kimliği ve ulusal kimlikler birbirinin pahasına var olmaz, aksine bireyler çoğu zaman ulusal kimliklerini korurken Avrupalı kimliğini de benimsemektedirler.⁴ Fligstein'a göre Avrupa çapında seyahat ederek sosyal ilişkiler geliştiren bireyler kendilerini daha çok Avrupalı hissederken,⁵ Green Avro bölgesi krizi sonrasında krizden en çok etkilenen

¹ Liesbet Hooghe ve Gary Marks, "A postfunctionalist theory of European integration: From permissive consensus to constraining dissensus," *British Journal of Political Science* 39, no 1 (2009).

² Johanna Hornung, Nils C. Bandelow ve Colette S. Vogeler, "Social identities in the policy process," *Policy Sciences* 52 (2019)

³ Neil Fligstein, "Who Are the Europeans and How Does This Matter for Politics?," içinde *European Identity*, ed. Jeffrey T. Checkel ve Peter J. Katzenstein. (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 134.

⁴ Thomas Risse, "No demos? Identities and public spheres in the Euro crisis," *JCMS: Journal of Common Market Studies* 52, no 6 (2014).

⁵ Fligstein, "Who."

ülkelerde kendini Avrupalı olarak tanımlayanların sayısında bir azalma tespit etmiştir.⁶ Bu tespitler ışığında Avrupa Birliği kurumlarının Avrupalılık kimliğini Avrupalılar için değerli kılmak için benimsediği söylem ve politikalar önem kazanmaktadır.

Bu çalışma, hangi bireylerin bir kolektif kimlik olan Avrupalılık kimliğine ait hissettiğini ve Avrupa Birliği kurumlarının Avrupalılığı tanımlama çabalarını incelemektedir. Bir kolektif kimlik olarak Avrupalılık kimliğinin iki analitik unsuru vardır. Birincisi bireylerin Avrupalılar grubuna kendilerini ait hissedip hissetmedikleri ve bunu belirleyen faktörlerin incelenmesidir. İkinci olarak Avrupalıların kolektif kimliklerini nasıl tanımladıklarının incelenmesidir. Diğer bir deyişle, “ben Avrupalı mıyım?” ve “biz Avrupalılar, kimiz?” soruları kolektif kimlik analizinin iki parçasıdır.⁷ Bu çalışmada öncelikle sosyal kimlik kuramı çerçevesinden Avrupalılık kimliğinin temel unsurları gözden geçirilecektir. Daha sonra kimlerin kendilerini Avrupalı olarak tanımladığı 2018 Eurobarometer kamuoyu yoklaması verileri kullanılarak gözden geçirilecektir. Son bölümde de Avrupa Birliği'nin Avrupalılık kimliği oluşturma teknolojileri gözden geçirilerek kurucu mitlerin nasıl bir Avrupalılık kimliği tanımladığı incelenecektir.

I. Avrupalılık Kimliğinin Avrupa Bütünleşmesi Açısından Önemi

Avrupa bütünleşmesinin geleceği açısından Avrupalılık kimliği çeşitli nedenlerle önemlidir. İlk olarak Avrupa bütünleşmesi yıllar içerisinde derinleştikçe, Avrupa kurumlarının kimi temsil ettiği sorusu ortaya çıktı. 1990'lardan bu yana Avrupa bütünleşmesine kamuoyu desteğinin düştüğü yönünde bulgular mevcut. Dolayısıyla Avrupa bütünleşmesinin ilk yıllarını karakterize eden ‘izin verici uzlaşma’ (*permissive consensus*) ‘kısıtlayıcı uyumsuzluğa’ (*constraining dissensus*) dönüşmüştür.⁸ İzin verici uzlaşma döneminde AB seçkinleri kamuoyu tarafından sınırlanmadan bütünleşme

⁶ David Michael Green, "Disintegrating the Dullest Miracle on Earth? The Greek Crisis, Instrumentalism and European Identity," *European Review* 27, no 1 (2019). Aynı zamanda Selcen Öner, "Avrupa Birliği'nin Ekonomik Krizi ve Kimlik Krizi," *Social Sciences Research Journal*, 3, no. 3: 5-16 (September 2014)

⁷ Viktoria Kaina ve Ireneusz Pawel Karolewski, "EU governance and European identity," *Living Reviews in European Governance* 8, no. 1 (2013), Erişim Tarihi: Mayıs 31, 2019. doi:10.12942/lreg-2013-1.

⁸ Başak Alpan, "Bir İmkân Olarak Avrupalılık Kimliği: Türkiye-Ab İlişkileri Tartışmalarının Neresinde?," *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi* 23, no 2 (2015); Hooghe ve Marks, "Postfunctionalist theory,".

sürecini ilerletebilirken kısıtlayıcı uyuşmazlık döneminde kamuoyu kontrolü eline almış ve seçkinlerin projelerini kısıtlayıcı kararlar almaya başlamıştır. Kamuoyunun Avrupa bütünleşmesinde artan önemi çeşitli halkoylamalarında görülmüştür. Nice Antlaşmasının 2001'de İrlanda'da ilk halkoylamasında reddedilmesi⁹, Avro'nun 2003'te İsveç'te halkoylamasında reddedilmesi, Avrupa için bir Anayasa Oluşturan Antlaşmanın 2005'te Fransa ve Hollanda'da halkoylamasında reddedilmesi, Lizbon Antlaşması'nın 2008'de İrlanda'da halkoylamasında reddedilmesi¹⁰, ve son olarak İngiltere'de 2016'da yapılan bir halkoylamasında AB'den ayrılma kararının verilmesi bu durumun örnekleridir.

Bazı yazarlara göre Avrupa kolektif kimliğinin oluşması, Avrupa kamuoyunun bütünleşmeye destek vermesini sağlayacak etkenlerden biridir.¹¹ Avrupa bütünleşmesi açısından Avrupalılık kimliğinin önemi benimsenen kuramsal yaklaşıma göre belirlenir. Rasyonalist teoriler, aktörlerin çoğunlukla maddi çıkarlarını maksimize etmek amacıyla kar-zarar analizi yaparak en az zararla en fazla fayda sağlayan yöntemi ya da politikayı benimseyeceğini varsayar.¹² Bu yaklaşımlara göre rasyonel bireyler kaynakların bölüşümünü kendi faydalarını maksimize edecek biçimde gerçekleştirmeye çalışır ve bireylerin tercihlerinde toplumsal yapının, norm veya kimliklerin bir etkisi yoktur. İnşacı kuramsal yaklaşımlar rasyonalist kuramları bu temelde eleştirir. İnşacı kuramlara göre davranışın gerçekleştiği ortam maddi olduğu kadar toplumsaldır ve aktörlerin sadece davranışlarını değil tercihlerini ve çıkarlarını da şekillendirir.¹³ Aktörlerin kimlikleri de çıkarlarını ve davranışlarını etkiler. Hatta aktörler her zaman bir sonuçta ne kadar fayda elde edeceğine bakmadan bulunduğu ortamda kendisinden beklenen, uygun davranışı da benimseyebilir.¹⁴ Dolayısıyla

⁹ İkinci bir halkoylamasıyla İrlanda 2002'de Nice Antlaşmasını kabul etmiştir.

¹⁰ İkinci bir halkoylamasıyla İrlanda 2009'da Lizbon Antlaşmasını kabul etmiştir.

¹¹ Habermas, Jürgen. *The Divided West*(Boston: Polity, 2006).

¹² McLaren, Lauren. *Identity, Interests and Attitudes to European Integration* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006); Kristine Mitchell. "European Identity and Diffuse Support for the European Union in a Time of Crisis : What Can We Learn From University Students?" içinde *European Identity Revisited: New Approaches and Recent Empirical Evidence*, ed. Viktoria Kaina, Ireneusz Pawel Karolewski, and Sebastian Kuhn (New York: Routledge, 2016), 177-198

¹³ Alexander Wendt. *Social Theory of International Politics*(Cambridge: Cambridge University Press, 1999), 224

¹⁴ James G. March ve Johan P. Olsen. "The Institutional Dynamics of International Political Orders." *International Organization* 52, no. 4 (1998): 943-69.

inşacılığa göre normlar ve kimlikler aktörlerin kaynak bölüşümüne yol açacak politikalara destek verip vermeyeceğini etkilerken, rasyonalist yaklaşımlara göre aktörlerin kararını sonuçta alacakları fayda ve maliyeti belirleyecektir. Bu açıdan Avrupalılık kimliğinin AB üye ülkelerinde yaşayan bireyler tarafından benimsenmesi, bu bireylerin AB kurumlarına yönelik güven ve desteğini etkileyen önemli bir etkidir. Hooghe ve Marks ulusal kimlik ve Avrupalılık kimliğinin AB bütünleşmesine desteği etkilediğini bulmuştur.¹⁵ Mevcut çalışmalar Avrupa’da bireylerin ulusal gururunun vergi ödeme davranışına olumlu etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.¹⁶ Sosyal kimliğin siyasi tutumlar üzerine etkisini araştıran başka bir araştırma da uluslararası insani yardıma desteğin kendisini dünya toplumuna ait hisseden bireyler arasında en yüksek olduğunu bulmaktadır.¹⁷

Sosyal kimlik yaklaşımı bu bulguları destekler. Bu yaklaşıma göre bireyler ait oldukları grupların üyelerini kayırma eğilimindedir.¹⁸ Kimi zaman iç grubun statüsü, diğer gruplarla karşılaştırıldığında düşüktür, bu durum bireylerin olumlu sosyal kimliğe ulaşmak için stratejiler geliştirmesine yol açar. Bu stratejiler bireysel hareketlilik aracılığıyla grup aidiyetini değiştirmek, gruplar arası kıyaslamaların kriterlerini değiştirerek grubun statüsünü yükseltmesini sağlamak ve mevcut düzene karşı çıkararak grubun statüsünü yükseltmeye çalışmaktır.¹⁹ Her ne kadar sosyal kimlik yaklaşımı geleneksel olarak bunun gibi statü eşitsizliklerine karşı grupların tepkilerini incelemişse de, yaklaşımın sosyo-ekonomik eşitsizliklere yönelik grup tepkilerini incelemek için de kullanılabileceği kabul edilmiştir.²⁰ Bu varsayıma göre şiddetli gelir eşitsizlikleri iç grup-dış grup sınıflandırmasının merkezine yerleşerek gelir grupları arasında önyargılar oluşmasına yol

---

¹⁵ Lisbeth Hooghe ve Gary Marks. “Does Identity or Economic Rationality Drive Public Opinion on European Integration?” *PS: Political Science and Politics* 37, No. 3 (Jul., 2004): 415-420.

¹⁶ Benno Torgler ve Friedrich Schneider, “What Shapes Attitudes Toward Paying Taxes? Evidence from Multicultural European Countries,” *Social Science Quarterly* 88, no.2 (2007): 443-469.

¹⁷ Linda Alvarez, Constantine Boussalis, Jennifer L. Merolla ve Caryn Peiffer, “Love Thy Neighbour: Social Identity and Public Support for Humanitarian Aid,” *Development Policy Review* 36 (September 2018): 935-953.

¹⁸ Andaç Demirtaş, “Sosyal Sınıflandırma, Kişiler arası Beklentiler ve Kendini Doğrulayan Kehanet,” *İletişim Araştırmaları* 2, no 2 (2004), 130.

¹⁹ Sara Breinlinger and Caroline Kelly, “Women’s Responses to Status Inequality,” *Psychology of Women Quarterly* 18 (1994), 2.

²⁰ Jolanda Jetten, et.al. “A Social Identity Analysis of Responses to Economic Inequality,” *Current Opinion in Psychology*, 18 (2017), 1.

açabilmektedir.²¹ Bu savı destekler nitelikte bir deneysel çalışma, kendi grubunu kayırma davranışının bireylerin kaynaklar için diğer bireylere bağımlı olmadığı ve herkesin sabit bir miktarda kaynağa erişiminin olduğu durumlarda ortaya çıkmadığını ortaya koymuştur.²² Dolayısıyla ekonomik eşitsizlik bireylerin sosyal kimliklerini etkilemektedir.

Bir gruba ait olma ihtiyacının nedeni Turner ve diğerlerine göre grup üyelerinin kendi gruplarını diğer gruplardan olumlu biçimde farklı olduğunu hissetme ihtiyacıdır.²³ Bireyler kendilerini üyesi oldukları grupların parçası olarak sınıflandırılır, sonrasında kendilerini koydukları bu grupla özdeşleşirler ve bu özdeşleşme sonucunda sosyal kimlikleri ortaya çıkar.²⁴ Bireyler aynı anda birden çok gruba ait olabilir. Buna iç içe geçmiş kimlikler adı verilir (*nested identities*). Bunlar birbirini kapsayan, iç içe geçen kimliklerdir. Berlin’li kimliği, Alman kimliğiyle ve Avrupalı kimliğiyle iç içe barınabilir. Brewer’a göre kimlikler bireylerin hem bir gruba ait olma hem de diğerlerinden farklı olma ihtiyaçlarını karşılar. Bu bağlamda, iç içe geçen kimliklerden biri daha geniş bir topluluğun üyesi olma ihtiyacını karşılarken daha dar olan kimlik o topluluğun içinde farklı olmasını ve kaybolmamasını sağlayabilir.²⁵

Huddy’e göre bireylerin kendi seçtikleri kimlikler, kategorik olarak sahip oldukları kimliklerden daha güçlüdür ve sosyal kimlik yaklaşımında sıklıkla göz ardı edilen bir ayrımdır.²⁶ Huddy’e göre seçilen kimliklerin neden seçildiği sorusunu yanıtlamanın yöntemi kimliklerin anlamlarının incelenmesiyle başarılıdır.²⁷ Diğer bir deyişle Avrupalılık kimliğini seçen bireylerin neden bu kimliği seçtiklerini anlamak için Avrupalılık söylemleriyle inşa edilen kimlik incelenmelidir. Bu çalışma, Avrupa Birliği’nin Durumu demeçlerinde yer alan Avrupa barış projesi miti aracılığıyla nasıl bir Avrupalılık tanımlandığını incelemektedir. Bu analizde yöntem olarak Eleştirel Söylem Analizi kullanılacaktır.

²¹ Jetten et.al. “A Social.”

²² David Karp et al., "Raising the minimum in the minimal group paradigm," *The Japanese Journal of Experimental Social Psychology* 32, no 3 (1993).

²³ John Turner et. al., *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. (Cambridge, MA, US: Basil Blackwell, 1987).

²⁴ Demirtaş, “Sosyal Sınıflandırma.”

²⁵ Marilyn B. Brewer, “Multiple Identities and Identity Transition: Implications For Hong Kong,” *International Journal of Intercultural Relations* 12, no. 1 (1999).

²⁶ Leonie Huddy, “From Social to Political Identity: A Critical Examination of Social Identity Theory,” *Political Psychology* 22, no 1 (2001), 141.

²⁷ Huddy, “From Social.”

Bir sonraki bölümde kendini Avrupalı olarak tanımlayan bireyler kimlerdir ortaya koyulacak, daha sonra AB'nin mitler aracılığıyla temsil ettiği Avrupalılık kimliğinin anlamı ana hatlarıyla gösterilecektir.

II. Avrupalılar

2018 Eurobarometer verisine göre AB üyesi ülkelerde kendisini Avrupalı olarak kategorize ederek bu kolektif kimliği benimseyenlerin oranı %81 ile %42 arasında değişmektedir. Fligstein, kendini Avrupalı olarak tanımlayanların genellikle en yüksek sosyo-ekonomik gruplara ait, iş sahipleri, yöneticiler ve beyaz yakalı çalışanlar olduğunu savunmaktadır.²⁸ Bu kişiler Avrupa çapında iş ve hükümet görevlerinde bulunmuş, sık sık Avrupa içerisinde seyahat eden kişilerdir ve gittikleri ülkelerde uzun süreli sosyal ilişkiler kurarlar. Fligstein, benzer biçimde okul, turizm veya iş amacıyla Avrupa'da seyahat eden gençlerin de kendini Avrupalı olarak tanımlama ihtimalini de yüksek bulmuştur. Bu kişiler Avrupa çapında ekonomik, sosyal, siyasi ortamlarda bulunarak diğer Avrupalılarla etkileşime giren kişilerken, bunların zıttı olanlar, yani mavi yakalı işçiler, yaşlılar, muhafazakâr siyasi görüşlere sahip olup farklı kültür ve insanları tanımaya hevesli olmadığı için seyahat etmeyenler kendilerini daha az Avrupalı hissetmektedir. Dolayısıyla sosyal kimlik kuramında incelenen 'biz' kimliğinin, Avrupalılık kimliği söz konusu olduğunda sosyal etkileşim yoluyla oluştuğu ortaya konmaktadır.

Eurobarometer verisinin sosyo-demografik bir analizi de Fligstein'in savını destekler niteliktedir. 15-24 yaş grubundakilerin %77'si, 25-39 yaş grubundakilerin %74'ü, 40-54 yaş grubundakilerin %52'si kendini Avrupalı olarak tanımlarken 55 yaş üstündekilerin %63'ü kendisini Avrupalı olarak tanımlamaktadır.²⁹ Dolayısıyla 55 yaş üstüne kadar yaş arttıkça Avrupalı hissetme oranı da düşmektedir. 55 yaş üstü bireylerde Avrupalılık kimliğinin benimsenme oranı yine yüksektir, bunun bir nedeni Avrupa çapında gerçekleşen emekli göçü sayesinde 55 yaş üstündeki emeklilerin ulus-üstü

²⁸ Fligstein, Neil. "Who Are the Europeans and How Does This Matter for Politics?" İçinde *European Identity*, editörler Jeffrey T. Checkel ve Peter J. Katzenstein, 132-166. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. Aynı zamanda Adrian Favell, "The new face of East-West migration in Europe," *Journal of Ethnic and Migration Studies* 34, no 5 (2008).

²⁹ Standard Eurobarometer 89 (Spring 2018), 34.

bir kimlik geliştirmeleri olabilir.³⁰ İşsiz bireylerin (%44) ve ev insanların (%47) azınlığı Avrupalı hissederken yönetici (%68) ve öğrencilerin (%66) çoğunluğu Avrupalı hissetmektedir. Faturalarını ödemekte çoğu zaman güçlük çekenlerin sadece %35’lik bir azınlığı Avrupalı hissederken faturalarını ödemekte neredeyse hiçbir zaman güçlük çekmeyenlerin %60’lık bir çoğunluğu Avrupalı hissetmektedir. Kendisini üst sınıf olarak tanımlayanların %75’i Avrupalı hissederken kendisini işçi sınıfı olarak görenlerin %46’sı Avrupalı hissetmektedir. Dolayısıyla daha çok seyahat edebilen, eğitilmiş, maddi sıkıntı yaşamayan, beyaz yakalı çalışanların Avrupalı hissetme oranı diğerlerine göre daha yüksektir. Fligstein ve Polyakova’ya³¹ göre kadınlar, yaşlılar ve mavi yakalı işçilerin milliyetçi olması ihtimali erkekler, gençler, beyaz yakalılarına göre daha fazladır.

Pek çok kişi Avrupalı kimliğini, mevcut ulusal kimliklerini terk etmeyerek ulusal kimliğe ek olarak benimsemektedir. 2017 ve 2018 tarihli Eurobarometer sonuçlarında görüldüğü gibi ankete katılanların çoğu önce ulusal kimliğini sonra Avrupalı kimliğini, ya da önce Avrupalı kimliğini sonra ulusal kimliğini birlikte taşımaktadır.³² 2010’da Avrupa’yı etkisi altına alan ekonomik krizin Avrupalılık kimliğiyle ulusal kimlikler arasındaki dengeye etkileri olmuştur. Fligstein ve Polyakova, Avro bölgesi ekonomik krizin Avrupalılık kimliğine etkilerini inceledikleri çalışmada krizden ve krizin çözümüne yönelik AB politikalarından en olumsuz etkilenen ülkelerde Avrupalılık kimliğinin zayıfladığını bulmuşlardır. Buna göre Gayrisafi Yurtiçi Hasılda gerçekleşen her %1’lik düşüşle, bu ülkelerde yaşayan bireylerin kendilerini sadece ulusal kimlikleriyle tanımlama ihtimali %0.8 oranında yükselmiştir.³³ Benzer kapsamlı başka bir çalışma da, kriz sonrasında krizden en çok etkilenen ülkelere biri olan Yunanistan’da ekonomik olarak kırılabilirliği daha fazla olan bireylerin diğerlerine göre Avrupalılık kimliğinden daha çok uzaklaştığını bulmuştur.³⁴ Bir önceki bölümde de anlatıldığı gibi sosyal kimlik yaklaşımına göre de artan gelir eşitsizliğinin grupların değerlerine göre kıyaslanmasında merkezi bir

³⁰ Per Gustafson, "Transnationalism in retirement migration: the case of North European retirees in Spain," *Ethnic and Racial Studies* 31, no 3 (2008), 460.

³¹ Neil Fligstein ve Alina Polyakova, "Is European integration causing Europe to become more nationalist? Evidence from the 2007–9 financial crisis," *Journal of European Public Policy* 23, no 1 (2016): 74.

³² Risse, "No demos?; Fligstein, "Who are the Europeans?."

³³ Fligstein ve Polyakova, "Is European integration causing Europe," 78.

³⁴ Green, "Disintegrating the Dullest Miracle on Earth?"

konuma yerleşerek iç grup-dış grup ilişkilerini etkilemesi beklenmektedir. Bu durum Avro bölgesi krizinden en olumsuz etkilenen ülkelerde Avrupalı kimliğinin artan gelir eşitsizlikleri nedeniyle zayıfladığına işaret etmektedir. Avrupalı 'biz' kimliği yerini Avro krizi nedeniyle Avrupa ülkeleri arasında derinleşen ekonomik eşitsizlik nedeniyle ulusal 'biz' in aldığı görülmektedir.

Kendini Avrupalılar grubunda belirleyenler neden bu gruba bağlılık duymaya başlar? Sosyal kimlik kuramına göre, kişilerin Avrupalı kimliğinin değerli ve iyi olduğunu düşünmeleri gerekir. Bunu yaparken de kendi gruplarını ötekilerle karşılaştırarak kendi gruplarını iyi ve değerli bulurlar. Bu süreç kimlik inşasında kendi-öteki ilişkisi olarak önemli bir yer kaplar. AB çapında artan ekonomik eşitsizliklerden olumsuz etkilenen Avrupalılar için bu olumlu değerlendirme sekteye uğramaktadır.

AB kurumları çeşitli yöntemlerle Avrupalılık kimliğini değerli kılmaya gayret etmektedir. Özellikle Avro krizi sonrasında Avrupalılık kimliğini kaybeden Avrupa Birliği vatandaşlarının tekrar bu kimliğin değerine inanıp Avrupalı hissetmesi Avrupa bütünleşmesi açısından önem teşkil etmektedir. Avrupalılık kimliğini tanımlayan mitlerin bu süreçte rolü büyüktür. Sıradaki bölüm, AB'nin Avrupalı kimliğini oluşturmak ve güçlendirmek için kullandığı mitleri gözden geçirerek bu mitlerin Avrupalılık kimliğine nasıl bir anlam yüklediğini inceleyecektir.

III. Avrupalılık Kimliği ve Barış Projesi Miti

Her siyasi örgütlenme, kendisine anlam ve yön verecek, varlık nedeni olacak hikayelere ihtiyaç duyar, mitler de bu rolü oynayan gelenekselleşmiş hikayelerdir. Bir toplumun kökenlerini, varoluş nedenlerini ve aidiyetini nasıl tanımladığını anlamakta o toplumun mitlerini incelemek önemli bir yere sahiptir.³⁵ AB'nin mevcut gündemini oluşturan konulardan birisi de AB'ye anlam ve yön kazandıracak bir anlatı üzerinde uzlaşmaktır.³⁶

Avrupa Birliği'nin mitleri akademik yazında incelenmiş bir konudur.³⁷ 'Avrupa barış projesi miti', Avrupa ülkelerinin 1000 yıl savaştıktan sonra

³⁵ Vincent Della Sala, "Political myth, mythology and the European Union," *JCMS: Journal of Common Market Studies* 48, no 1 (2010).

³⁶ Christian Berger, Avrupa Günü konuşması, 8 Mayıs 2019, Yaşar Üniversitesi, İzmir, Türkiye. 2019)

³⁷ Hansen, Lene ve Michael Williams, "The Myths of Europe: Legitimacy, Community and the 'Crisis' of the EU," *Journal of Common Market Studies* 37, no 2 (1999), 233-249.

ekonomik bütünleşme yoluna giderek kıtada barışı tesis ettikleri üzerine kurulmaktadır.³⁸ 9 Mayıs 1950’de yayımlanan Schuman Planı’nda teklif edildiği gibi silah endüstrisinin temel taşları olan kömür ve çelik üretiminin ortak kontrolü sayesinde barışın Avrupa’da tesis edildiği ve Avrupa Birliği’nin bu süreçte doğduğunu temel alan bu mit, 9 Mayıs’ın Avrupa Günü olarak ilan edilmesiyle de kurumsallaşmıştır.³⁹ Della Sala’ya göre bu mit Avrupa Birliği’nin kurucu mitidir ve diğer mitler de bu mittan türemiştir.⁴⁰ Örneğin ‘Yeşil Avrupa’ miti, ‘Avrupa barış projesi’ miti üzerine eklenmiştir.⁴¹ Bu eklenme, Avrupa’nın dünyada barışı önce kendi içinde sağladığı şimdiki dünyada barışa tehdit olabilecek iklim değişikliği sorunuyla mücadele ederek katkıda bulunmakta olduğu savıyla sağlanmaktadır.

Manners, ‘küresel Avrupa’ mitinin çeşitli dönemlerde farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Manners’a göre erken soğuk savaş döneminde ‘üçüncü güç miti’, Avrupa Ekonomik Topluluğu’nu (AET) Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği arasında bağımsız bir üçüncü güç olarak betimlemiştir.⁴² Ekonomik karşılıklı bağımlılığın etkilerinin vurgulandığı ve Soğuk Savaş yıllarının Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği arasında yumuşama (*détente*) dönemine denk gelen 1970’lerdeyse ‘sivil güç AB’ miti ön plana çıkmaktadır.⁴³ Duchêne’e göre AET ekonomik olarak güçlü fakat askeri olarak güçsüzdür.⁴⁴ ‘Sivil güç Avrupa’ mitine göre ekonomik karşılıklı bağımlılığın önemli olduğu bir dünyada AET, diğer aktörlerin davranışlarını şekillendirmek için uluslararası işbirliği, tercihli ticaret gibi askeri olmayan araçlarla askeri olmayan hedefleri gerçekleştirebilmektedir. Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle ‘normatif güç Avrupa’ miti ön plana çıkmıştır. Etnik çatışma ve soykırıma sahne olan Yugoslavya’nın dağılma süreciyle AB’nin dünya siyasetinde bir varlık

³⁸ Berger, Avrupa Günü.

³⁹ ”Why a Europe Day?” Erişim tarihi 20 Haziran 2019, https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day_en#why-a-europe-day-?

⁴⁰ Della Sala, “Political Myth.”

⁴¹ Andrea Lenschow ve Carina Sprungk, “The Myth of a Green Europe,” *Journal of Common Market Studies* 48, no 1 (2010), 133-154.

⁴² Ian Manners, “Global Europe: Mythology of European Union in World Politics,” *Journal of Common Market Studies* 48, no 1 (2010), 67-87.

⁴³ Manners, “Global,” 72.

⁴⁴ Francois Duchêne, “The European Community and the Uncertainties of Interdependence”, in Kohnstamm and Hager (eds.), *A Nation Writ Large? Foreign-Policy Problems before the European Community*, London, Macmillan, 1973.

gösterip göstermediği, eğer gösterebiliyorsa nasıl bir etkisi olduğu tartışılmaya başlandı. ‘Normatif güç Avrupa’ miti böyle bir ortamda oluşmuştur.

Manners’a göre AB’nin dünyada sahip olduğu güç, diğer aktörleri zorlamak ya da teşvikler sunarak davranışlarını değiştirmek yerine uluslararası ilişkilerde neyin normal olarak tanımlandığını belirlemekle kullanılan bir güçtür. Bu mite göre AB belli normlar üzerine inşa edilmiştir ve bu normlar Birliğin kurucu antlaşmalarında yer almaktadır. AB, barış, özgürlük, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları gibi bu normları dünyada yayarak diğer aktörlerin de bu normlara göre davranmasını sağlamaya çalışmaktadır. ‘Normatif güç Avrupa’ mitine göre AB’nin gücü ve uluslararası kimliği bu normları yayabilmesinde saklıdır.⁴⁵ Kurucu antlaşmalarda yer alan AB normlarının her biri etrafında da zaman içinde ‘cinsiyet eşitliği Avrupası’⁴⁶ gibi mitler oluşmuştur. Manners’ın AB mitlerinin incelenmesine katkısı, değişen siyasi ve ekonomik bağlamla AB’nin belirli bir dönemde ön plana çıkan mitleri arasındaki bağlantıyı ortaya koymasındadır. Bu çalışma, benzer biçimde ‘AB barış projesi’ mitinin nasıl değişik yıllarda, değişen bağlama uyarlandığına odaklanarak bu mitin güncelliğini koruyarak Avrupalılık kimliğinin temel bir miti olarak kullanıldığını göstermektedir.

Mitler aracılığıyla Avrupalılığın anlamı ve değeri anlatılmaktadır. Özellikle 2010 Avro bölgesi krizinden sonra krizin sarsılan Avrupalılık bağlarının tekrar sıkılaştırması için Avrupa Birliği kurumları nezdinde hangi mitlerin öne çıktığı, Avrupalılığın nasıl tanımlandığının incelemesi ayrıca önem kazanmıştır. Bu amaçla mevcut çalışmada Avrupa Komisyonu Başkanı’nın 2010-2018 arasında verdiği ‘Avrupa Birliği’nin durumu demeçleri’ incelenmektedir. İncelenen demeçlerde Avrupa’nın ‘barış projesi miti’ incelenmiştir. Çalışmanın ‘Avrupa barış projesi’ mitine odaklanmasının iki nedeni vardır. Birincisi, bu mitin Birliğin kurucu miti olarak kabul görmesi ve kurumsallaştırılmasıdır.⁴⁷ İkincisi, 2010-2018 yılları arasında yapılan Eurobarometer araştırmasına göre Avrupalıların artan

---

⁴⁵ Ian Manners, “Normative Power Europe: A Contradiction in Terms”, *Journal of Common Market Studies*40, No 2 (2002), 235-258.

⁴⁶ Heather MacRae, “The EU as a Gender Equal Polity: Myth and Realities,” *Journal of Common Market Studies* 48, no 1 (2010), 155-174.

⁴⁷ Della Sala, “Political Myth.”

biçimde barışa değer verdiğini ifade etmesidir.⁴⁸ Dolayısıyla, Avro bölgesi krizi sonrasında özellikle krizden etkilenen AB üyesi ülkelerde zayıflamaya başlayan Avrupalılık kimliğinin güçlendirilmesi için Avrupa kurumları tarafından bu mitin değişen koşullara uyarlanarak ön plana çıkartılması beklenmektedir. Bu amaçla Komisyon Başkanı'nın Avrupa Parlamentosu'na verdiği demeçlerde kullanılıp kullanılmadığı ve değişen AB ve dünya koşullarına nasıl uyarlandığı eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Eleştirel Söylem Analizi sosyal dünyanın oluşum sürecinde söylem ve pratiklerin rolünün irdelenmesini sağlayan bir yöntem topluluğudur. Bu yöntem topluluğu içerisinde söylemsel-tarihsel yaklaşım, söylemin çeşitli analitik araçlarla incelenmesi yoluyla kimlik inşasını ve kimlik inşa sürecinde içeride kalanlar ve dışarıda bırakılanları incelemektedir.⁴⁹ Bu analitik araçlardan biri de tarih toposudur. Bu toposun kullanılması, tarihte belirli bir biçimde davranmanın belirli sonuçları olduğu ve bugün benzer olduğu iddia edilen bir durumda tarihteki bu olaydan ders çıkartarak belirli biçimde davranmanın ya da belirli davranışlardan kaçınmanın gerekliliği anlamına gelmektedir. Tarih toposunda sunulan tarih anlatısı belirli bir sonuca ulaşmak için belirli bir davranış biçimini meşrulaştırmak için kullanılır ve özünde 'X ise, o zaman Y' bağlantısı sunar.⁵⁰ Tarih toposu farklı savları desteklemek için farklı biçimlerde kullanılabilir. Bunlar yargı retoriği (*la rhétorique du jugement*), yanılma retoriği (*la rhétorique de l'échec*), tövbe retoriği (*la rhétorique de la repentance*) ve yargı-kefaret retoriğidir (*la rhétorique du jugement-pénitence*).⁵¹ Yargı retoriğinde tarihte başkalarının yaptığı hatalardan bugün için ders çıkarma anlatısı hâkimdir. Başkaları bu hatayı görmezken, iç grubun bunun farkında olduğu belirtilir. Yanılma retoriğinde yine diğerlerinin yaptığı bir hata anlatılırken iç grubun da kendini sorgulayarak

⁴⁸ Bahar 2012 Eurobarometer'ına göre Avrupalıların %43'ü insan haklarına, %40'ı barışa değer vermektedir. Bahar 2015 Eurobarometer'a göre Avrupalıların %45'i en çok barışa, %40'ı en çok insan haklarına değer vermektedir. Bahar 2018 Eurobarometer'a göre Avrupalıların %45'i en çok barışa, %42'si en çok insan haklarına değer vermektedir.

⁴⁹ Senem Aydın Düzgit, "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Postyapısalcı Yaklaşım: Almanya Örneğinde Dış Politika ve Söylem Analizi," *Uluslararası İlişkiler* 8, sayı 29 (2011), 55.

⁵⁰ Salomi Boukala, "Rethinking topos in the Discourse Historical Approach: Endoxon Seeking and Argumentation in Greek Media Discourses on 'Islamist Terrorism'," *Discourse Studies* 18, no 3 (2016), 254

⁵¹ Bernhard Fouchtner, "Historia Magistra Vitae : Le topos de « l'Histoire comme maître de la vie » dans les controverses publiques sur la représentation de Soi et de l'Autre," *Argumentation & Analyse de Discours* 16 (2016).

dersler çıkarması gerekliliği vurgulanır. Tövbe retoriğinde, iç grubun geçmişi hatalı olarak anlatılır ve iç grubun kendisini bu geçmiş hatadan uzaklaştırması gerekliliğine vurgu yapılır. Yargı-kefarete retoriğindeyse kendi geçmiş hatalarını kabullenen iç-grubun diğerlerine göre ahlaki üstünlüğü vurgulanır.

A. Avrupa Birliği'nin Durumu Demeçlerinde Avrupa Barış Projesi Miti

Avrupa Komisyonu Başkanı tarafından 2010 yılından bu yana 2014 yılı hariç her Eylül'de Avrupa Parlamentosu'nda Avrupa Birliği'nin ne olduğu, ne yöne gittiği konusunda Avrupa Birliği'nin durumu (ABD) demeci verilmektedir. Demeç, 2010 yılında Lizbon Antlaşması'nın belirttiği 'daha demokratik, verimli ve şeffaf' Avrupa hedefinin uygulanması için Avrupa Parlamentosu ve Komisyon arasındaki ilişkiler üzerine çerçeve anlaşmayla (Ek IV) tesis edilmiştir.⁵² Buna göre, Komisyon Başkanı mevcut yılın değerlendirmesini yapan ve ilerideki yılların önceliklerine değinen bir konuşma yapmaktadır.⁵³ Bu sekiz demeçten altısında 'Barış Projesi Avrupa' miti kullanılmıştır.

2011 ABD demecinde Komisyon Başkanı José Manuel Barroso, ekonomik kriz sonrası Avrupa'da güven sorunu yaşandığını belirtmektedir. Bazılarının ekonomik durumu iyi olan AB üye ülkelerinin dayanışma içinde olacağına güven duymazken, bazılarının krizden dolayı işsizlik ve ekonomik küçülme yaşayan üye ülkelerin reform yapacağına güven duymadığını ve bazılarının AB'nin ekonomik büyüme ve istihdam getireceğine güven duymadığını belirtmektedir. Bu güven sorununun üstesinden gelmenin mümkün olduğunu, AB'nin geleceği için siyasi irade göstermenin gerekliliğini açıklarken de Roma Antlaşması'nın 50. yılı nedeniyle imzalanan Berlin Bildirgesi'ndeki 'Bugün daha önce mümkün olmayan biçimde beraber yaşıyoruz. Biz, AB vatandaşları, daha iyisi için bir araya geldik' sözünün günlük hayata geçirilmesi gerektiğini söylemiştir.⁵⁴ Bu açıklamasıyla Barroso, Avrupa bütünlüşmesi sayesinde AB vatandaşlarının

⁵² Pamela Pansardi ve Francesco Battezzore, "The discursive legitimation strategies of the president of the commission: a qualitative content analysis of the State of the Union Addresses (SOTEU)," *Journal of European Integration* 40, no 7 (2018), 855.

⁵³ Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu arasındaki ilişkiler üzerine Çerçeve Anlaşma, *Official Journal of the European Union* L 304/47 (20.11.2010), Annex IV madde 5.

⁵⁴ José Manuel Barroso, *Avrupa Birliği'nin Durumu Demeci* (2011).

daha iyi bir durumda olduğunu belirterek Avrupalılık kimliğini değerli olarak sunmaktadır. Sosyal kimlik kuramına göre değersiz görülmeye başlayan bir grup kimliğinin yeniden değerli görülmesi için grup üyeleri tarafından çeşitli yöntemler benimsenmektedir. Daha önce belirtildiği gibi bu yöntemlerden biri de gruplar arası kıyaslanmanın referans noktasını değiştirerek iç grubun değerli olarak görülebileceği bir zeminde kıyaslamayı yapmaktır. Barış projesi mitinin AB kurumlarınca kullanılması bu amaca hizmet etmekte ve ‘Avrupalıları’ ve diğerlerini barış-çatışma zemininde kıyaslayarak, Avrupalılığın barışın tesis edilmesi anlamına gelmesi nedeniyle değerli olduğunu belirtmektedir. Barroso’nun kısaltılmış versiyonuna atıfta bulunduğu bu bildirge, Avrupa bütünleşmesinin barış ve refaha yol açtığını, Avrupalıların kanlı çatışmalarla dolu geçmişten ders çıkardıklarının kanıtı olduğunu belirtmektedir.⁵⁵ Barış projesinde başarılı olan AB sayesinde Avrupalıların birlikte olduğuna dikkat çektikten sonra Barroso, Yunanistan’ın Avro krizi nedeniyle yaşadığı ekonomik krizden çıkabilmesi için taahhütte bulunduğu reformları gerçekleştirmesi gerektiğini ve diğer Avro bölgesi üyelerinin de Yunanistan’a destek olması gerektiğini ifade etmektedir. Aynı demecin sonuç kısmında Barroso, AB’nin içinden geçtiği krizin Avrupalıların birlikte yaşama kararlılığının bir testi olduğunu şu şekilde yinelemiştir:

Görevimizin sonunda, 2014’te, kıtamızda çıkan Büyük Savaş’ın üzerinden tamamen bir yüzyıl geçmiş olacak. İkinci Dünya Savaşı’nın takip ettiği bu karanlık dönem, Avrupa ve dünya tarihinin en dramatik sayfalarından biriydi. Avrupa Birliği’ne sahip olduğumuz için bugün bu korkuların Avrupa’da gerçekleşmesi hayal edilemez. Avrupa vizyonu sayesinde kıtamızda ekonomik ve siyasi bütünleşme yoluyla barış garantisini inşa ettik. Bu yüzden bu büyük eseri tehlikeye atamayız. Bu, önceki nesillerden bize bir hediye idi. Onu sorgulanır kılacak olan bizim neslimiz olmayacak. Ve net olalım: eğer Avrupa’yı parçalamaya, Avrupa’nın büyük kazanımlarında geri düşmeye başlarsak kuşkusuz dağılma riskiyle yüz yüze geleceğiz.⁵⁶

Yargı-kefaret retoriğinde görüldüğü gibi, burada Barroso Avrupalıların kanlı geçmişinden ders çıkartarak daha iyi bir hayat inşa ettiklerini vurgularken, bu başarının kaybedilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

⁵⁵ Roma Antlaşmalarının imzalanmasının 50. Yılı Deklarasyonu, Berlin, 25 Mart 2007.

⁵⁶ José Manuel Barroso, Avrupa Birliği’nin Durumu Demeci (2011)

2012 ABD demecinde Barroso barış projesi mitine yer vermemiş, AB üyesi devletleri küreselleşen dünya ekonomisinde egemenliklerini koruyabilmek için bütünleşmeye davet etmiştir. Bunu yaparken de Milward'ın çok bilinen 'ulus-devletin kurtarıcısı' olarak Avrupa bütünleşmesi savına atıfta bulunmuştur.⁵⁷ Jones'a göre 'ulus devletin kurtarıcısı Avrupa bütünleşmesi' savı da Avrupa Birliği'ne meşruiyet sağlayan mitlerden biridir.⁵⁸ Bu mite göre Avrupa bütünleşmesi ulusal çıkarlara ve devlet egemenliğine rağmen ilerlememiş, bunlara hizmet etmiştir.

Barroso'nun 2013 yılı demecinde barış projesi miti Ukrayna'da başlamakta olan krizle ilintili olarak geçmiştir. Ukrayna AB'yle 2011'de Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Antlaşması (*Deep and Comprehensive Free Trade Agreement*) müzakerelerini sonuçlandırmış ve Mart 2012'de Ortaklık Antlaşması imzalamıştır. AB-Ukrayna ilişkilerindeki bu ilerlemeye tepki gösteren Rusya, Ukrayna'yı AB'den uzaklaştırmak amacıyla Temmuz ve Ağustos 2013'te Ukrayna'ya ambargo uygulamıştır.⁵⁹ Bu durumu demecine yansıtan Barroso, Ukrayna gibi ülkelerin bugün AB'yle her zamankinden daha sıkı bağlar kurmaya çalışmakta olduğunu belirtmiş ve bu ülkelerin egemen tercihlerinin kısıtlanmasına yönelik hiçbir çabayı kabul edemeyeceklerini, bu ülkelerin özgür irade ve özgür rızasına saygı duyulması gerektiğini vurgulamıştır.⁶⁰ Bu bağlamda Barroso barış projesi mitine şöyle değinmiştir:

Gelecek yıl Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcının üzerinden yüz yıl geçmiş olacak. Saraybosna'dan Somme'a Avrupa'yı parçalayan bir savaş. Asla barışı varsaymamalıyız. Hatırlamalıyız ki Avrupa sayesinde eski düşmanlar bugün aynı masanın etrafında oturup birlikte çalışabilmektedir. Sadece kendilerine Avrupa perspektifi sunulduğu için Kosova ve Sırbistan bile şu anda AB arabuluculuğuyla anlaşmaya varmıştır. Geçen yılın Nobel Barış ödülü bize şu tarihi başarıyı hatırlatmıştır: Avrupa bir barış projesidir.

Bu sayede, AB-Ukrayna ilişkilerinin ilerlemesiyle de barış projesi olan Avrupa'nın Ukrayna'ya da barış getireceğini ima etmiştir. Barroso yine

⁵⁷ Alan Milward, *The European Rescue of the Nation-State* (London: Routledge, 1992).

⁵⁸ Erik Jones, "The Economic Mythology of European Integration," *Journal of Common Market Studies* 48, no 1 (2010), 95.

⁵⁹ Andus Åslund, "Ukraine's Choice: European Association Agreement or Eurasian Union?," Peterson Institute for International Economics, September 2013.

⁶⁰ José Manuel Barroso, *Avrupa Birliği'nin Durumu Demeci* (2013).

yargı-kefaret retoriğini kullanarak geçmişte yapılan hatalardan ders çıkartarak barışı sağlayan bir kurum olarak AB'nin kurulduğunu ve bu başarının bugün AB'nin komşuları olan Ukrayna, Sırbistan, Kosova gibi ülkelere de etkisinin olduğunu vurgulamıştır.

Demecinin devamında da Avrupa bütünleşmesinden vazgeçilmesinin savaşı geri getirebileceğini şöyle ifade etmiştir: 'Avrupa'nın içinden geçtiği zorluklardan mutluluk duyan ve bütünleşmemizi gerileterek izolasyona dönmek isteyenlere şunu söylememe izin verin: halkın hak ettiği ve istediği şey bütünleşme öncesinin bölünmüş Avrupası, savaş, siperler değildir.'⁶¹ Burada Barroso, bütünleşme karşıtı popülist partilere gönderme yaparak, Avrupa'nın geçmiş hatalarından ders çıkartarak edindiği barışı kaybetmesine yol açacak taleplerde bulduklarını ima etmiştir. 2013 demecinin sonuç kısmında Barroso Parlamento'dan bütçe, bankacılık birliğinin uygulamaya geçirilmesi gibi taleplerini sıraladıktan sonra yine Avrupa'nın yüz yıl önce 1914'te savaş felaketine uyurgezer biçimde girdiğini, 2014'teyse Avrupa'nın krizden daha güçlü, açık ve bütünleşmiş olarak çıkacağını umut ettiğini vurgulamıştır. Devamında Parlamento'nun onaylamasını istediği önlemler sayesinde Avrupa Birliği'nin, kendisinin Birinci Dünya Savaşı'yla denk tuttuğu, krizden çıkmasını sağlayacağını ifade etmiştir.⁶² Barroso'nun açıklamalarında barış ve bütünleşmenin devamının birbirine denk tutulurken savaş ve bütünleşmeden vazgeçmenin denk tutulduğu görülmektedir.

Ukrayna krizi 2015'te yeni Komisyon Başkanı Juncker'in ABD demecinde önemli bir alt başlık olarak yer almıştır ve barış projesi miti yine Ukrayna'ya atıfla kullanılmıştır. Fakat bu demecinde öncekilerdeki gibi Avrupa bütünleşmesi sayesinde gelen barış gurur duyulacak ve devamlılığı sağlanacak bir kazanım gibi kullanılmamıştır. Juncker, dünyada bu kadar çok çatışma varken AB'nin kurulmasından 60 yıl sonra barışın var olduğunun iddia edilemeyeceğini, daha barışçıl bir dünya yaratılmak isteniyorsa AB dış politikasında 'daha çok Avrupa ve daha çok Birlik' olması gerektiğini savunmuştur.⁶³ Burada Juncker tarih toposunu yanılma retoriği olarak kullanmıştır. Buna göre diğerlerinin yaptıkları hatalardan iç grup da ders çıkarmalıdır. Dünyada süregelen çatışma ve savaştan Avrupalıların ders çıkartarak dış politika alanında daha çok bütünleşmesi,

⁶¹ José Manuel Barroso, Avrupa Birliği'nin Durumu Demeci (2013).

⁶² José Manuel Barroso, Avrupa Birliği'nin Durumu Demeci (2013).

⁶³ Jean Claude Juncker, Avrupa Birliği'nin Durumu Demeci (2015).

AB'ye daha çok yetki vermesi gerektiğini belirtmiştir. Avrupa Birliği içinde barış sağlanabilmişken dünyada barışın sağlanamamış olmasına çözüm olarak daha güçlü AB dış politikası gerektiğini ifade etmiştir. Böylece Avrupa içini barışla ve Avrupa dışını barışın yokluğuyla özdeşleştirerek AB vatandaşlarının gözünde değerini kaybeden Avrupalılık kimliğine değerli kılmaya hizmet etmektedir. AB'nin çevresindeki çatışmalara da bir barış projesi olarak barış getirebileceğini ima eden Juncker, Rusya'yı AB'nin sınırlarının ve güvenliğinin dokunulmaz olduğu konusunda da uyarmıştır.

2016'daki konuşmasında Juncker AB barış projesi mitini Avrupalılığın ne demek olduğunu açıklamakta kullanmış ve daha önce Barroso'nun konuşmalarındaki gibi korunacak ve gurur duyulacak bir kazanım olarak şöyle öne sürmüştür:

Her şeyden öte, Avrupa barış demektir. Yazılı Avrupa tarihindeki en uzun barış döneminin Avrupa Topluluklarının kuruluşuyla başlaması bir tesadüf değildir. Avrupa'da 70 yıl süren barış. 40 silahlı çatışmanın 170.000 insanın hayatına mal olduğu bir dünyada. Tabii ki farklılıklarımız var. Evet, çoğu zaman çelişkimiz var. Bazen kavga ederiz. Fakat kelimelerle kavga ederiz. Ve çatışmalarımızı masa etrafında çözeriz, siperlerde değil.⁶⁴

Bu alıntıda da görüldüğü gibi Juncker, AB sayesinde kıtaya barış geldiğini ve bu sayede çatışmaları barışçıl yollarla çözenin Avrupa değerlerinin bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Böylece Juncker yargı-kefarete retorikine dönmüş ve AB'nin savaştan ders çıkartan Avrupalıların kazanımı olduğunu ve bu sayede Avrupalıların sorunlarını barışçıl biçimde çözebildiğini ifade etmiştir. Benzer biçimde, 2017 ABD demecinde de Juncker AB'ye sevgisini açıklarken AB'nin dağılan bir dünyada benzeri olmayan bir şey başardığını ve Avrupa içine ve dışına barış getirdiğini ifade etmiştir.⁶⁵

2018 ABD demecinde Juncker, 'Daimi Sorumluluk' başlığı altında AB barış projesi mitine şöyle yer vermektedir:

Tarih habersizce ulusların hayatına müdahale edebilir ve rahat bırakmakta aceleci davranmayabilir. 1914'te başlayan Büyük Savaş'ta Avrupa uluslarının kaderi de buydu. Zamanın güneşli, iyimser ve barış içindeki kıtasına aniden gelen bir savaş. 1913'te Avrupalılar daimi barış

⁶⁴ Jean Claude Juncker, Avrupa Birliği'nin Durumu Demeci (2016).

⁶⁵ Jean Claude Juncker, Avrupa Birliği'nin Durumu Demeci (2017).

yaşayacaklarına inanıyordu. Ama sadece bir yıl sonra erkek kardeşler (brothers) arasında acımasız bir savaş başladı ve kıtayı sardı. Bu dönemden söz etmemin nedeni kıtanın yeniden benzer bir felaketin eşiğinde olduğuna inanmam değil. Avrupa'nın barışın muhafızı olmasından. Avrupa Birliği tarafından mümkün kılınan barış dolu bir kıtada yaşadığımız için müteşekkirek olmalıyız. Dolayısıyla Avrupa Birliği'ne biraz daha saygı gösterelim. Adını çamura bulamaktan vazgeçelim ve toplumsal yaşam biçimimizi savunmaya başlayalım. Asla başkalarına karşı kullanılmayan ve iyilik için kullanılan vatanseverliği kucaklayalım. Yoluna çıkan her şeyi yok eden ve nefret yansıtan abartılmış milliyetçilik biçimini reddedelim. Daha iyi biçimde beraber yaşamın yollarını bulmak yerine ötekileri suçlayan milliyetçilik biçimi. Avrupa'nın toplanma çağrısına —bir daha asla savaş olmasın— uygun yaşamak sonsuz görevimiz, daimi sorumluluğumuzdur.⁶⁶

Bu açıklamada tarih toposu yine yargı-kefarete retoriği olarak kullanılmış, barış ise hatalarından ders çıkartan Avrupalıların kazanımı olarak kurgulanmıştır. Barış projesi miti, 1. Dünya savaşıyla başlayan dönem 1913'e kadar hüküm süren barış içinde bir Avrupa'yla zıtlık içinde kurgulanmıştır. Fakat aslında 1914 öncesi Avrupa Juncker'in söz ettiği kadar barış içinde değildi. 1906 yılı Almanya ve İngiltere arasında bir silahlanma yarışının başlangıcıydı, 1906-1914 yılları arasında Avrupa'nın iki büyük devletinin savaş gemisi inşa etme yarışında olması o dönemin önemli olaylarından.⁶⁷ 1912-1913 yıllarında Balkan Savaşları gerçekleşmişti. Batılı devletlerin gözünde Birinci Balkan Savaşı, Balkan müttefiklerin Osmanlı Devleti'ne karşı verdiği, ilerici bir bağımsızlık savaşıydı. İkinci Balkan Savaşı'nda tutumları değişmişti. Batı'nın gözünde bir bağımsızlık savaşı olarak başlayan savaş, zamanla bir ilhak ve yok etme savaşına dönüşmüştü.⁶⁸ Juncker'in '[z]amanın güneşli, iyimser ve barış içindeki kıtası' olarak tanımladığı 1914 öncesi Avrupa'sı esasen savaş ve savaş hazırlığı içindeydi. Juncker, bu demecinde Avrupa barış projesi mitini kullanarak savaşın her an mümkün olduğunu vurgulamak ve Avrupa Birliği'nin Avrupalıları bu tehlikeden koruyan bir muhafız olduğu için değerli olduğuna değinmek isterken, 1913 yılı Avrupa'sını Balkanları

⁶⁶ Jean Claude Juncker, Avrupa Birliği'nin Durumu Demeci (2018).

⁶⁷ John H. Maurer, "Arms Control and the Anglo-German Naval Race before World War I: Lessons for Today?" *Political Science Quarterly* 112, no2 (1997), 285.

⁶⁸ Eugene Michail, "Western Attitudes to War in the Balkans and the Shifting Meanings of Violence, 1912–91," *Journal of Contemporary History* 47, no 2 (2012), 225.

dışlayarak tanımlamıştır. Aslında Todorova'nın ortaya koyduğu gibi Balkanlar her zaman Avrupa'yı değerli kılmak için kullanılan bir 'öteki' olmuştur.⁶⁹ 1913'ten itibaren Balkanları şiddet ve yok edici milliyetçilikle özdeşleşmiş bir bölge olarak tanımlayan bu söylem yıllar içinde Batı'da varlığını sürdürmüştür.

Yukarıdaki analizin ortaya koyduğu gibi, Avrupa Birliği vatandaşları arasında, özellikle de Avro bölgesi krizinden en olumsuz etkilenen ülkelerde, değer kaybeden Avrupalılık kimliğinin tekrar değerli kılınmasına hizmet eden mitlerden en temel olanı 'barış projesi' mitidir. Bu mite göre Avrupalılar, kendi içinde barışı tesis edebilmiş bir gruptur ve dolayısıyla Avrupalılık da değerli bir sosyal kimliktir. Bu miti kullanarak AB kurumları gruplar arası kıyaslamayı 'barış Avrupası' ve diğerleri arasında yaparak Avrupalılığın değerini vurgulamaktadır. Bu mitin AB vatandaşları arasında kabul görmesi Avrupalılık kimliğinin tekrar değer kazanması açısından elzemdir. Eurobarometer 2018 verisine göre Avrupalılar, AB'nin en büyük iki başarısının %58 oranında 'AB içerisinde serbest dolaşım' ve %54 oranında 'AB üye devletleri arasında barışın tesis edilmesi' olduğunu belirtmektedir.⁷⁰ Dolayısıyla AB kurumlarınca kullanılan 'Avrupa barış projesi' mitiyle Avrupalıların AB'nin en büyük başarılarından biri olarak barışı görmesi arasında bir paralellik bulunmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, Avrupalılık kimliğini bütüncül olarak ele almıştır. Avrupalılık kimliğini analiz ederken bireylerin bir kolektif kimlik olan Avrupalılık kimliğine yönelik tutumlarını mevcut Eurobarometer verisiyle irdeledikten sonra Avrupa Komisyon Başkanları'nın ABD demeçlerinde Avrupalılık kimliğine değer yüklemek için Avrupa barış mitini tarih toposuyla nasıl farklı anlamlarda kullandıklarını incelemiştir. Demeçlerin bir tanesi hariç hepsinde yargı-kefarete retoriği kullanılmış ve Avrupalılar tarihteki hatalarından ders alarak üstün bir kazanıma sahip olmuş bir topluluk olarak resmedilmiştir. Komisyon Başkanları'na göre bu üstün kazanımın korunması gereklidir. Bu kazanımı korumak için yapılması gerekenler o dönem AB'nin yüzleştiği krizlere göre değişiklik göstermiştir.

⁶⁹ Maria Todorova, *Imagining the Balkans* (Oxford: Oxford University Press, 2009).

⁷⁰ Standard Eurobarometer 89 (Spring 2018), 20.

Her iki Başkan'ın da demeçlerinde istisnasız yer verdiği bir tehdit Avrupa bütünleşmesi karşısı görüşler olmuştur. Fakat dönemin krizleri ışığında farklı tehditler de eklenmiştir. Farklı dönemlerde başkanlık yapan ve farklı siyasi arka planlardan gelen Barroso ve Juncker'in farklı krizler bağlamında barış projesi mitini kullandıkları görülmektedir. Avro bölgesi krizinin başlangıç döneminde başkanlık yapan Barroso, krizden olumsuz etkilenen üye ülkelerle ekonomik olarak olumsuz etkilenmeyen ülkeler arasında dayanışmayı sağlamak amacıyla barış projesi mitine atıfta bulunmuştur. Barroso'nun açıklamalarında ön plana çıkan bir unsur, barış ve Avrupa bütünleşmesinin denk olduğu ve barışı kaybetmek istemeyen Avrupalıların krizden çıkış döneminde AB politikalarına destek vermesi gerektiğidir. 2013'ten itibaren hem Barroso'nun hem Juncker'in demeçlerinde Ukrayna krizi ve AB'nin toprak bütünlüğünün korunması gerekliliğini vurgulamak için Avrupa barış projesi miti kullanılmıştır.

Bu çalışma, Avrupalılık kimliğinin bireylerce benimsenmesi için değerli görülmesi gerektiğini ve bu değerın söylemsel olarak inşa edildiğini temel almıştır. Avro bölgesi krizi sonucunda Avrupalılık kimliği güç kaybederken Komisyon Başkanları tarafından demeçlerinde yer verdikleri barış projesi miti aracılığıyla Avrupalılık kimliğini değerli kılan söylem incelenmiştir. Farklı siyasi arka planlardan gelen ve farklı dönemlerde Komisyon Başkanlığı yapan Juncker ve Barroso'nun barış projesi mitini kullanarak Avrupalı iç grubun üstün bir kazanıma sahip olan, geçmiş hatalarından ders alıp barışı inşa edebilmiş bir grup olarak tanımladığını ortaya koymuştur. Ayrıca, içinde bulunulan bölgesel ve uluslararası bağlamın ortaya çıkardığı farklı krizlere karşı AB'nin atacağı adımlara Avrupa Parlamentosu'nun desteğini alabilmek için barış projesi mitinin farklı tehditlere karşı kullanıldığı da ortaya konmuştur. Böylece, AB'nin kurucu miti olarak barış projesi mitinin incelendiği yazında yer alan ampirik çalışmalara katkıda bulunmuştur. Gelecekte bu konuda yapılacak olan çalışmalarda, AB kurumlarınca dile getirilen 'barış projesi' mitinin Avrupalılar tarafından kabul görüp görmediği ve Avrupalıların bütünleşme sürecine vereceği desteği etkileyip etkilemediği deneysel yöntemler aracılığıyla incelenebilir.

Kaynakça

- Alpan, Başak. "Bir İmkân Olarak Avrupalılık Kimliği: Türkiye-AB İlişkileri Tartışmalarının Neresinde?." *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi* 23, no 2 (2015): 5–26.
- Alvarez, Linda, Boussalis, Constantine, Merolla, Jennifer L. ve Peiffer, Caryn. "Love Thy Neighbour: Social Identity and Public Support for Humanitarian Aid," *Development Policy Review* 36 (September 2018): 935-953
- Åslund, Andus. "Ukraine's Choice: European Association Agreement or Eurasian Union?," Peterson Institute for International Economics, September 2013.
- Bernhard Fouchner. "Historia Magistra Vitae : Le topos de « l'Histoire comme maître de la vie » dans les controverses publiques sur la représentation de Soi et de l'Autre," *Argumentation & Analyse de Discours* 16 (2016), erişim: <https://journals.openedition.org/aad/2170>
- Breinlinger, Sara and Kelly, Caroline. "Women's Responses to Status Inequality," *Psychology of Women Quarterly* 18 (1994):1-16.
- Brewer, Marilyn B. "Multiple Identities and Identity Transition: Implications For Hong Kong," *International Journal of Intercultural Relations* 12, no. 1 (1999), 187-197.
- Boukala, Salomi "Rethinking topos in the Discourse Historical Approach: Endoxon Seeking and Argumentation in Greek Media Discourses on 'Islamist Terrorism'," *Discourse Studies* 18, no 3 (2016), 249-268.
- Della Sala, Vincent. "Political myth, mythology and the European Union." *JCMS: Journal of Common Market Studies* 48, no 1 (2010): 1–19.
- Demirtaş, Andaç. "Sosyal Sınıflandırma, Kişiler arası Beklentiler ve Kendini Doğrulayan Kehanet," *İletişim Araştırmaları* 2, no 2 (2004), 33-53.
- Duchêne, Francois. "The European Community and the Uncertainties of Interdependence', in Kohnstamm and Hager (eds.), *A Nation Writ Large? Foreign-Policy Problems before the European Community*, London, Macmillan, 1973.
- Düzgit, Senem Aydın. "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Postyapısalcı Yaklaşım: Almanya Örneğinde Dış Politika ve Söylem Analizi," *Uluslararası İlişkiler* 8, sayı 29 (2011), 49-70.
- Favell, Adrian. "The new face of East–West migration in Europe." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 34, no 5 (2008): 701–716.

- Fligstein, Neil. "Who Are the Europeans and How Does This Matter for Politics?" İçinde *European Identity*, editörler Jeffrey T. Checkel ve Peter J. Katzenstein, 132–166. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Fligstein, Neil ve Alina Polyakova. "Is European integration causing Europe to become more nationalist? Evidence from the 2007–9 financial crisis." *Journal of European Public Policy* 23, no 1 (2016): 60–83.
- Green, David Michael. "Disintegrating the Dullest Miracle on Earth? The Greek Crisis, Instrumentalism and European Identity." *European Review* 27, no 1 (2019): 97–114.
- Hooghe, Liesbet ve Gary Marks. "A postfunctionalist theory of European integration: From permissive consensus to constraining dissensus." *British Journal of Political Science* 39, no 1 (2009): 1-23.
- Gustafson, Per. "Transnationalism in retirement migration: the case of North European retirees in Spain," *Ethnic and Racial Studies* 31, no 3 (2008), 451-475.
- Hansen, Lene ve Michael Williams, "The Myths of Europe: Legitimacy, Community and the 'Crisis' of the EU," *Journal of Common Market Studies* 37, no 2 (1999), 233-249.
- Hornung, Johanna, Nils C. Bandelow ve Colette S. Vogeler. "Social identities in the policy process," *Policy Sciences* 52 (2019), 211-31.
- Huddy, Leonie. "From Social to Political Identity: A Critical Examination of Social Identity Theory," *Political Psychology* 22, no 1 (2001), 127-156.
- Jetten, Jolanda, Wang, Zhechen, Steffens, Niklas, Mols, Frank, Peters, Kim ve Verkuyten, Maykel. "A Social Identity Analysis of Responses to Economic Inequality," *Current Opinion in Psychology*, 18 (2017): 1-5.
- Jones, Erik. "The Economic Mythology of European Integration," *Journal of Common Market Studies* 48, no 1 (2010), 89-109.
- Kaina, Viktoria ve Ireneusz Pawel Karolewski. "EU governance and European identity." *Living Reviews in European Governance* 8, no 1 (2013): 1–59. Erişim Tarihi: Mayıs 31, 2019. doi:10.12942/lreg-2013-1.
- Karp, David, Nobuhito Jin, Toshio Yamagish ve Hiromi Shinotsuk. "Raising the minimum in the minimal group paradigm." *The Japanese Journal of Experimental Social Psychology* 32, no 3 (1993): 231–240.
- Lenschow, Andrea ve Carina Sprungk. "The Myth of a Green Europe," *Journal of Common Market Studies* 48, no 1 (2010), 133-154.

- MacRae, Heather. "The EU as a Gender Equal Polity: Myth and Realities," *Journal of Common Market Studies* 48, no 1 (2010), 155-174.
- Manners, Ian. "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms", *Journal of Common Market Studies* 40, No 2 (2002), 235-258.
- Manners, Ian. "Global Europe: Mythology of European Union in World Politics," *Journal of Common Market Studies* 48, no 1 (2010), 67-87.
- Maurer, John H. "Arms Control and the Anglo-German Naval Race before World War I: Lessons for Today?" *Political Science Quarterly* 112, no2 (1997), 285-306.
- Medrano, Juan Díez. "The public sphere and the European Union's political identity." İçinde *European Identity*, editörler Jeffrey T. Checkel ve Peter J. Katzenstein, 81–107. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Michail, Eugene. "Western Attitudes to War in the Balkans and the Shifting Meanings of Violence, 1912–91," *Journal of Contemporary History* 47, no 2 (2012), 219-239.
- Milward, Alan. *The European Rescue of the Nation-State*. London: Routledge, 1992.
- Öner, Selcen. "Avrupa Birliği'nin Ekonomik Krizi ve Kimlik Krizi," *Social Sciences Research Journal*, 3, no. 3 (2014): 5-16.
- Pansardi, Pamela ve Francesco Battezzore. "The discursive legitimization strategies of the president of the commission: a qualitative content analysis of the State of the Union Addresses (SOTEU)," *Journal of European Integration* 40, no 7 (2018), 853-871.
- Risse, Thomas. "A European identity? Europeanization and the evolution of nation-state identities." İçinde *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change*, editörler Maria Green Cowles, James Caporaso ve Thomas Risse, 198–216. London: Cornell University Press, 2001.
- Risse, Thomas. "No demos? Identities and public spheres in the Euro crisis." *JCMS: Journal of Common Market Studie* 52, no 6 (2014): 1207–1215.
- Standard Eurobarometer 89 (Spring 2018).
- Todorova, Maria. *Imagining the Balkans*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
- Torgler, Benno ve Schneider, Friedrich. "What Shapes Attitudes Toward Paying Taxes? Evidence from Multicultural European Countries," *Social Science Quarterly* 88, no.2 (2007): 443-469.

Turner, John C. Michael A. Hogg, Penelope J. Oakes, Stephen D. Reicher ve Margaret S. Wetherell. *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Cambridge, MA, US: Basil Blackwell, 1987.